

CUVINTE DUHOVNICEȘTI ALE MITROPOLITULUI IACOB PUTNEANUL ÎN PREFEȚELE CĂRȚILOR TIPĂRITE PRIN PURTAREA LUI DE GRIJĂ

*Pentru ce să cade a ne bucura numa întru Domnul, iară nu pentru lucrurile cele
stricăcioase ale aceștii lumi*

Bucurie me, izbăvește-mă de cei ce m-au înconjurat, zice prorocul, precum au zis îngerul când au grăit cu Tovie, zicând: Bucură-te, Tovie, bucurie să fie ție totdeauna. Tovie au răspuns către înger: Ce bucurie să fie mie că întru întunec șezi și lumina cerului nu o vezi? Au întru acest va fi ceva bucurie sufletului, în vale aceasta a plângerii, întru întunec și în umbra morții, întru care cei ce șed întru desfătările cele dobitocești nimic altă să nu nădăduiască, numai morții, numai de tot despărțire, numai svârșit fără de veste, că ce bucurie va fi celuia ce iaste în scârbe și în amărăciuni, ce veselie celui ce șade întru întunec? Ce fel [?] de îndemn celui ce se află întru legături, ce mângâiere celui ce să nădăduiește amărăciunii morții? Nimic dară ...[?] voiești a te mângâie ceva, au ...rire [?] aceștii lumi ce lesne ... [?], au cu avuție, au cu ...ția [?] ce pierde degrabă, frumséțile și ghizdăvia trupului care lesne să strică prefăcându-să în prah și cenușă. Nu ai, omule, cu ce te mângâia în veacul acesta al plângerii, ci mai vârtos să cade ție a plânge și a te tângui. Că nu șezi spre moștenire, ci spre izgonire, nu spre pace și odihnă, ci spre războiu foarte luptătoriu, nu spre bucurie și veselie, ci întru valea aceasta a plângerii. Cine să veseléște fiind îndatorit peste puțină, cine să mângâie șezând în temniță, cine să bucură fiind rânduit spre moarte? Nimenea. Că lumea aceasta iaste plină de plângere, iară nu de veselie, de scârbe și de necaz, iară nu de bucurie, de supărare și de amărăciune, iară nu de mângâere. Și nimica întru dânsa nu iaste statornic și să nu să schimbe. Bucuria ei iaste amestecată cu scârba, veselia cu plângerea, mărirea să schimbă, bogăția piare, frumsétea să prefacă în prah și cenușă, desfătarea trupească fără de veste prin moarte să taie și să sfârșește și după acéia să împute și rămâne mâncare viermilor. Nimic dar nu iaste în veacul acesta vrednic de bucurie și de veselie, nimic vrednic de mângâere și de inimă bună, ci toate sânt pline de plângere și de tânguire. Deșărtarea deșărtărilor iaste viata omenească, că să naște omul din stricăciune, crește întru durere și în neputință, viața sa își necăjește în scârbe și în năcazuri, în gâlcevi și calabalăcuri și întâmplări nenădăjduite și întru toată neodihna. Că despre o parte primejdii, iară despre altă parte clevetituri, despre o parte goană, iară despre altă parte războiu și lupte împotrivă, despre o parte gâlcevi și nedumirare, iară despre altă parte témere și frică, despre toate părțile nu iaste pace și odihnă. Toată lumea iaste plină de primejdii și de zarve, oriîncăto te întorci, pretutindenea pizmă și zavistii vezi, gâlcevi și sfăzi auzi, de o parte te luptă mâncarea, iară de altă parte băutura, de o parte lénea, iară de altă parte nesimțirea, de o parte pohta, iară de altă parte aprinderea spurcăciunii, de o parte frica, iară de altă parte păcatul și călcarea de jurământ. Despre toate părțile nu iaste fără de témere și nu iaste de ce să ne bucurăm în veacul acesta ce iaste cu multă plângere. Că vine moartea, vine despărțirea de aice, vine fără de veste schimbarea tuturor. Adecă sufletul va merge într-alt veac și va lua céle ce au lucrat aicea, iară trupul va rămâne mâncare viermilor, întru împutăciune și gunoiu să va întoarce, întru care nimic nu iaste bucurie. Pentru aceasta nu te bucura de nimică întru acest veac al plângerii și trecătoriu, de vréme că toate sânt întru dânsul nestătătoare și fățarnice, toate întru dânsul mincinoase și schimbătoare, ci de voiești a te mângâia, numai întru D(o)mnul te mângâie, de voiești a te bucura, numai întru D(o)mnul te bucură, că bucuria trupească degrab piare, iară bucuria D(o)mnului rămâne în véci. Mângâierea pământească degrab piare și întru amărăciune să întoarce, iară mângâierea prea Sf(â)ntului Duh întru D(o)mnul pururea mângâie și în vécii vécilor va mângâia cu mângâiare negrăită. Pentru aceasta cu nimica cu altă, ci întru Domnul te bucură, că zice prorocul: Bucurați-vă întru D(o)mnul toți cei drepti la inimă. Și

iarăși Apostolul totdeauna zice: Întru D(o)mnul vă bucurați, neîncetat vă rugați, de toate mulțămiiți, că întru acéste trei să face mântuirea noastră. De nimică de alt nu vă bucurați, numai întru D(o)mnul, că toată bucuria ce nu iaste întru D(o)mnul iaste mincinoasă și amăgitoare și toată mângâierea ce nu iaste întru D(u)mnezău iaste greutate și turburare sufletului. Pentru aciia nu te bucura pentru mâncare și băutură, nici pentru bogăția și mărirea aceștii lumi, nici pentru oarecare frumséte și pohte dobitocești, ci numai întru D(o)mnul te bucură, întru D(u)mnezău cu veselie te veseléște, că întru aceste vremélnice nu iaste bucurie adevărată, numai mincinoasă, vremélnică, fără de temeiu, căci că întru întuneric lumină nu iaste, în moarte viață nu vei afla, întru minciună dreptate nu să va arăta. Bucuria lumii aceștia iaste mincinoasă, mângâierea ei mutătoare, veselia ei lesne să schimbă întru puțină bucurie și mângâiere și îndată fără de véste amărăciune întru puțină veselie, îndată fără de véste plângere și tânguire. Încă mângâierea ei n-au trecut și îndată acum scârba și necazul au sosit. Pentru aceea numai întru D(o)mnul te bucură, cu bucurie și cu veselie te veseléște. Bucură-te întru D(o)mnul D(u)mnezău, că D(u)mnezăul tău D(u)mnezău mare iaste, vecinic, fără de moarte, întrutot putincios, atotșitoriu, D(u)mnezăul îndurărilor, milostiv, drept, iubitoriu de oameni și prea milostiv, Tată al milostivirilor, D(u)mnezău a toată mângâierea. A lui iaste ceriul și pământul, munții, dealurile, lemnile, dumbrăvile, ale lui sânt fiarele, dobitoacele, jigăniile, pasările céle zburătoare, a lui iaste toată suflarea și toată făptura, céle văzute și céle nevăzute, céle din ceriu și céle de pre pământ, a lui iaste soarele și luna, stélele ceriului și stihiiile, a lui apele, râurile, mările, iazerile, izvoarale, grindina, omeții, ploile, vânturile, fulgerile, tunetele, a lui toți oamenii, toate neamurile pământenilor, a lui îngerii, arhanghelii, scaunele, domniile, heruvimii, serafimii și toate puterile. La dânsul dreptatea, la dânsul judecata cea nefățarnică, la dânsul bunătatea și iubirea de oameni, la dânsul înțelepciunea și izvorul înțelegerii. Acolo liniștea, odihna, netemerea și fărăgrija, acolo mărirea, bogăția, vistieria neîmpuținată și desfătare vécinică, acolo bucuria, lumină, rază, frumséte, bună cuviiță, dulceață, veselie și toată mângâierea, acolo volnicia, dezmiardarea, îndestularea și veacul cel neschimbat, ori ce iaste întru oameni mai iubit, acolo toate sânt. Numai te lipéște cătră D(o)mnul D(u)mnezăul tău, cu tot sufletul, și numai de dânsul cu bucurie să te bucuri și cu veselie te veseléște. Bucură-te întru D(o)mnul și-i dă lui mulțămiiță, căci te-au făcut pre tine după chipul și asemănarea sa, din neființă la ființă te-au adus, cu mărirea și cinste te-au încununat. Nu te-au făcut pre tine fiară, nici chit, nici altă oarecare jivină, ci om, făptură înțelegătoare, nemuritoriu, și sufletul tău l-au cinstit cu sângură stăpânirea. Măcar de ne și despărțim de trupul cel vremelnic, dar spre mai bună sălășluire trécem și cu sufletul petrécem în veci, nu spre o mie sau doao sau trei mii de ani, ci în vécii vécilor ce n-au sfârșit. Bucură-te întru D(o)mnul și-i dă lui mulțămiiță, că toate pentru tine în dar le-au făcut, pentru tine ceriul și pământul, pentru tine soarele și luna și toată podoaba ceriului cu stéle au făcut, pentru tine fiarale și dobitoacele, pasările céle zburătoare și toată jivina, pentru tine mările, râurile, izvoarale, iazerile, felurile de pești, chiții cei mari, pentru tine pădurile, codrii, dumbrăvile, fealuri de pustii, pentru tine céle văzute și céle nevăzute sânt făcute. Bucură-te întru D(o)mnul și dă lui mulțămiiță, că toate pentru tine drépte și milostive au așezat și neîncetat poartă grijă pentru sufletul tău, te folosește, te apăără, te acopere, întăréște sufletul tău, dând tărie, sănătate, viață, te înțelepțește, te luminează spre tot lucrul bun, toate drépte și milostive pentru tine să lucrează. Bucură-te întru D(o)mnul și dă lui mulțămiiță, că acel D(u)mnezău întrutot puternic, prea bogat, pentru tine au sărăcit, pentru tine om s-au făcut, ca pre tine să te unească luiși, nu s-au îngrețeluit a lua asupra sa ale noastre, ca să se dea noao cu totul pre sine. Pentru tine au fost pus în iasle, pentru tine au fost înfășat în scutece cel ce îmbracă ceriul cu nori, pentru tine au fost tăiat împrejur a opta zi, pentru tine au fugit la Eghiptet, pentru tine în Iordan s-au botezat, pentru tine ș-au plecat capul Mergătoriuului înainte, ca pe tine să te înalțe sus, netrebuindu-i botez s-au botezat, ca să-ți dea ție curățire prin botez. Bucură-te întru D(o)mnul și-i dă lui mulțămiiță, că pentru tine au fost bătut, ocărât și scuipt, bătut preste fălci, legat, cu cunună de spini

încununat au fost, pentru tine mâinile sale pre cruce le-au pironit, oțet și fiare au gustat, cu sulița în prea curata lui coastă au fost împuns, pentru tine prea curatul lui sânge l-au vărsat și cu acela pre tine te-au răscumpărat. Pentru tine în mormânt au fost pus, pentru tine a treia zi din mormânt au înviat, ca să dăruiască noao tuturor înviarea din mormânt. Bucură-te întru D(o)mnul și-i dă lui mulțămită, că deși greșăști înaintea lui D(u)mnezău cu întunérec de întunérece, cu milostivire prin pocăință te priiméște. De câte ori greșăști înaintea lui iară El nu te leapădă pre tine? De câte ori calci tu poruncile lui iară El nu să întoarcе de la tine? De câte ori cazi iară El te rădică pre tine, îndelung te rabdă, nu îndată te dă morții, ci așteaptă întoarcerea ta până în sfârșit, doar cândva te vei întoarcе? Datu-ți-au ție lége, știința voii sale, nu te-au lepădat de la botez, nu te-au lăsat întru altă credință sau să fii înghițit întru peirea eresurilor. Bucură-te întru D(o)mnul, și-i dă lui mulțămită, că pentru puțină oarece bună plăcère a ta viață vecinică împărăția ceriului au făgăduit să-ți dea ție însuși cela ce au făcut, însuși cela ce au zidit și au dat toate spre bună plăcère, viață vecinică dăruiaște. Nu în câtăva vréme puțină, nu în câtăva vréme scurtă, nu întru o sută de ani sau întru o mie sau în mii de mii, ci în vécii vécilor ce n-au sfârșit. Mărire nemărturisitii lui milostiviri! Mărire prea înțeleptei lui purtare de grijă! Mărire negrăitei și neajunsei lui bunătați și iubiri de oameni, că lui să cade toată mărirea, cinstea și stăpânirea, împreună cu cel fără de început al lui părinte și cu prea sfântul și bunul și de viață făcătorul Duh, acum și pururea și în vécii vécilor, Amin!

*

Prothesis adecă Pomélnic al Sfintei Mănăstiri Putna

Iacov

Cu mila lui D(u)mnezău Arhiep(i)scop și Mitropolit a toată țara Moldovei.

Cuvânt cătră părinții Sf(i)ntei Mănăstiri a Putnii

Tot omul, cuvioșilor părinți, când va întra într-o grădină înfrumșetată și va vedea mulțime de tot féliul de pommi încărcați de minunate roade, atâta la vedére bună, cât și la miros foarte mirositoare și la gustare prea dulci, va lua multă bucurie și nespūsă veselie și atâta săltare va simți în inima lui, auzind sunetul frunzelor de vântul cel răcoros, cât să va da pre sine rob la cântarea preveghitorilor și altor pasări, așijdere la glasul izvoarălor celor curgătoare și a apelor celor dulci. Deci de vréme că aceste stricácioase putrezitoare și deșarte au atâta înfrumșetare, cu cât mai vârtos gândiți să fie acéle nespuse și vécinice. Aicea la izgonire ne-au dăruit noao prea bunul D(u)mnezău acest féliu de frumșete și veselitoare lucruri, cum nu vor fi acélea mai îmbucurătoare și mai veselitoare, pentru carele zice și Apostolul că ochiul n-au văzut, uréchia n-au auzit și la inima omului n-au întrat. Împărăția acéea nu are sfârșit, zioa acéea iaste neapusă, lumina acéea nu iaste de soare sau de lună sau de făclii, ce numai acea adevărată lumină din lumină, întru o ființă Sf(â)nta Troiță și singură preaslăvită. Glasul cântărilor a cételor cerești iaste neîncetat, bucuria și veselii ei iaste nesfârșită și fără scârbă și câștigarea nespūsă, slava nepreceptută și fericirea vécinică și negrăită. Ce dară carele va pofiti din tot sufletul lui ca să câștige la raiul cel negândit, acest féliu de înfrumșeteri, acest féliu de bucurie, acest féliu de lumină neapusă, acest féliu de fericire vécinică să cade, după cea datornică datorie, să arate fapte și lucruri vitejești ostănitoare și plăcute lui D(u)mnezeu, după cum lucrătorii să ostănesc, nesocotind nicedecum ostănélele și sudorile céle multe, care în vrémea secerușului de cumplita arșița soarelui pătimesc, nădăjduindu-să să ia roada ostenéelilor înzăcit. Lucrătorii dară să socotesc păstorii oilor celor cuvântătoare, adecă arhierei, și după arhierei toată ceata cea preoțască la carii au încredințat și au dat D(u)mnezău viia Lui, adecă turma cea

cuvântătoare în mâinile lor, pentru ca să o lucreze pre ea, puindu-și și sufletele lor pentru dânsa.

Iată dară, într-un Hristos fiii miei cei iubiți, că auzind noi glasul D(o)mnului zicând că lucrătorii cei lăniși și răi rău îi va piarde, cu cea părințască umilință vă îndemnăm ca să lucrați cu toată silința și neîncetata grijă, acela ce vi s-au dat voao, talantul cel besericesc, adecă să adăpați cu céle prea dulci și adăpătoare ape ale vredniciei preoții turma cea cuvântătoare. Și aceste prea dulci și adăpătoare ape ale vredniciei preoțești altele nu sânt numai acea cătră D(u)mnezeu de la preoți neîncetată rugăciune, pentru mântuirea și sp(ă)se)niia sufletelor celor cuvântătoare, care să săvârșește prin pomenirea la cea fără de sânge aducătoare jertvă. Deci, ca să nu vă osândiți ca lucrătorii cei lenivoși, auzind glasul cel cumplit, care zice: Slugi vicléne și lenivoase, deșteptați-vă din puturoasa lenevire, și tot gândul vostru înălțați-l la ceriu, și vă nevoiți zioa și noaptea rugându-vă pentru sufletele acelor răpăosaț(i), fericiților ctitori, credincioșilor domni, patriarșilor, mitropoliților, episcopilor, și tuturor pravoslavnicilor creștini, carii după vremi au miluit și au înnoit acea sf(â)ntă mânăstire domnească, ale căror nume s-au scris într-o această carte ce să numește *Prothesis*, adică *Pomélnec*. Și de vreme că de la aceștia aveți nu numai toate bunătățile céale îndestulate a vieții voastre, ce încă și odihna cea sufletească a orânduialii cei cuvioșești într-o care vă aflați, să cade după datorie să să pomenească numele acéstea care sânt scrise la această pomélnic, fieștecarele la zioa sa, care ș-au rânduit. Căci cei lăniși și nesupuși cuvintelor celor d(u)mnezăești vor auzi glasul și hotărârea Sf(i)ntei Scripturi: Fiule, în loc de grâu séceri urzică și în loc de orz spini. Și iarăși dasă-va viața lor la moarte și sufletele lor la iad, pentru că au suspinat înpotriva lor pământul și jghiaburile lui au plâns pentru dânșii. Noi nu numai ca un arhieru și păstoriu aceștii cuvântătoare turme a Moldovei vă învăț pre voi, ce și ca un părinte sufletesc al obștii voastre vă îndemnăm dintru tot cugetul nostru la acest lucru sufletesc și lui D(u)mnezău plăcut, pentru ca să-i arătați pre toți înaintea lui D(u)mnezeu: prin céle neconținute ale voastre pentru dânșii rugăciuni și jertve, învrednicindu-i cu oile céle de-a dreapta a părții cei alése la strașnica și înfricoșata zi a judecății. Și de vreme că pentru toate acéstea cunoscând noi că într-o această fățarnică lume, pentru iubire de obraz sau pentru luare de bani, fieștecarele poate să să mântuiască de pedeapsa omenească, după cuvântul marelui Vasilie, iară din mâinile atotțietoriului nu să va mântui, nice în viața sa, nice după moarte, ne-au cuprins frică și cutremur, pentru covârșirea păcatelor și greșalelor noastre, celor într-o știință și într-o neștiință, care din vârsta tineréțelor noastre cu necuviință mai mult decât tot omul am făcut și am lucrat. Și fiind adeveriți, tot dintru acestui mare Vasilie cuvânt ce zice că focul arzătoriu îl va stinge apa, iară acea fără de sânge jertfă a preoților va mântui păcatele, și cum că va da noao iarăș(i) duhul și viața noastră cu milă în zioa cea luminoasă, venit-am într-o simțirea noastră și cât după puțința noastră am făcut începere cu bună hotărâre și am înnoit aceale surpate și răsipite părți a zidirii, a sf(â)ntului și d(u)mnezăescului lăcaș a Sf(i)ntei Mânăstiri Putnii, nu din viniturile și agonisélele Sf(i)ntei Mitropolii, ce dintru acéle care din copilăreasca noastră vârstă și până astăzi, prin multe osteneale și sudorile noastre am câștigat. Și cu acest desăvârșit scopos, ca și de acum înainte, cât vom putea să înfrumșetem și să înnoim această Sf(â)ntă Mânăstire, până la răsufierea noastră cea de pre urmă. Iară după mutarea noastră cea către D(o)mnul, lăsăm la această numită domnească Mânăstire a Putnii toate ale noastre, câte din darul Arhierii și din dréaptele noastre agonisiri vom câștiga. Aceasta întâi pentru vécinica pomenire a smeritului nostru suflet și a părinților noștri și pentru mântuirea a multelor noastre greșeale care am lucrat și am întrecut pre tot omul, cu necuvioasele noastre fapte. Alta ca și metaniia noastră iaste pusă și cu totul sântem închinați la acest sf(â)nt și D(u)mnezăesc lăcaș și adunați cu cei de un postrig cuvioși părinți și frați, cari viețuiesc cu cuvioșie. Deci dară, cu cea fierbinte și desăvârșit rugăciune vă rugăm pre voi pre toți într-un H(r)istos iubiț(i) părinți și frați, atâta cei ce vă aflați acum viețuitori într-o această sf(â)ntă mânăstire, cât și cei ce veți fi după vremi, ca fără de lenivire și răpaos pe toate zilele să pomeniți la céle neconținute către

D(u)mnezău rugi și jertfe întâi numele tuturor fericiților ctitori și a celorlalți credincioși ce am aflat la pomélnecul cel vechiu și acum i-am scris și le-am pus numele, după cum să văd. Și după aceștia să vă rugați și pentru smerit sufletul nostru, carele l-am feștelit foarte și l-am întinat cu faptele noastre céle netrénbnice, care de mulțime au covârșit vârful creștetului nostru, ca să să îmblânzească D(o)mnul și să fie milostiv cătră noi în zioa răsplătirii. Însă după acéstea toate, cu lacrămi vă rugăm ca deosăbit de pomenirile ce să fac preste toate zilele la sf(â)ntul jertăvnic și la litanii uspelniceului, după obiceiul vechiu ce are Sf(â)nta Mânăstire, mai ales să faceți pomenirea noastră pre tot anul, la 20 de zile a lunii lui ianuarie, adecă în zioa marelui întru părinți Euthimie, cu toate céle căzute, adecă după ceasuri să să slujască parastas și la Sf(â)nta și D(u)mnezăiasca Liturghie să să pomenească smeritul nostru nume și a părinților noștri. Și la trapezare să să facă și oarecare mângâiare fraților și aceasta să să facă spre lucrarea dragostei cei frățești, de vréme că, după glasul cel apostolicesc, fără de dragoste nu să lucrează nemică bun, și D(o)mnul zice: Iubiți-vă unul pre altul, că întru aceasta vă vor cunoaște pre voi toți că sânteti ucenicii miei, de veți avea dragoste unul cătră altul, cu care dragoste vor izvorî apele céle duhovnicești ale faptelor voastre celor spre folosul de obște. Și pre cei păcătoși îi veți aduce la pocăință, iară pre cei drepti îi veți întemiia la céle bune și mai desăvârșită stare după cum au stătut toată viețuirea celor vechi și duhovnicești cuvioșilor bărbați. Știind dară noi și încredințați fiind cum că aceaste însămnate cătră voi vor pricinui voao nu puțină folosință sufletească și cum că cu smerenie veți fi supuș(i) la glasurile acéle sfinte, ca să odrăzli(ți) roadele céle vrédnice a jicniții cei cerești a D(o)mnului nostru I(isu)s H(risto)s ca niște daruri de mult preț și vrédnice de laudă. Rogu-vă cu umilință pre voi pre toți ca să nu vă leniviți pentru mântuirea voastră și a tuturor sufletelor, ce să lucrați fără de léne și cu toată osârduia la viaa cea de taină, ca să câștiga(ți) dimpreună cu dânșii cununile și slava celor ferici(ți). Lăsați, frații miei ce(i) iubiți, deșertăciunile lumești, și robi(ți) toată inima voastră la céle nespuse bunătați a împărăției cerești. Smeriți-vă întru D(o)mnul, pentru ca să vă slăvească în véci. Pomeni(ți) pre cei răposa(ți) părinți și frații noștri în toată vrémea, pentru ca să vă pomenească și pre voi D(o)mnul, la venirea lui cea de a doaoa. Mică iaste ostăneala, iară odihna iaste nesfârșită, puțină iaste truda, dară vinitul nenumărat, puțină iaste tânguirea, iară veselia bogată, mici sânt vitejiile, iară cununile pururea înflorite. Și mai ales toată truda iaste vremélnică, iară bucuria și veselia necuvântată și nesfârșită.

Pentru aceasta dară și noi, fii(i) noștri cei iubiți, ca să fugim de săgețile și de mrejele vânzătorilor acéștii lumi, strigăm împreună cu prorocul David acel prea înd(u)mnezăit cuvânt al lui: Însătat-au sufletul meu de D(u)mnezăul cel tare, cel viu, când voiu veni și mă voiu arăta fétii Domnului și mă voiu odihni. Aceasta, zic, iaste odihna mea în véci.

Priimiți dară, fiilor, această carte ce s-au numit *Prothesis* adecă *Pomélnic* cu tot sufletul și pomeniți neîncetat numele aceaste scrise întrînsul, rugându-vă cătră Domnul cu lacrămi din inimă. Într-acest chip să urmați, după cum vă îndemnăm și așa darul D(o)mnului și m(o)l(i)tva și bl(a)gosloveniia smerenii noastre să fie cu voi cu toți. Amin.

Al cuvioșiei voastre întru H(risto)s frate și părinte sufletesc,

IACOV, Mitropolit Moldaviei

*

Prefața la Penticostarion

Iacov, din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop și Mitropolit al Moldovei, tuturor cititorilor har, milă și pace de la D(u)mnezeu Atotțiitoriu.

Blagorodia și vrednicia a toată fapta bună, după cum zic filosofii, urmează după bunul neam și vrednicia celui ce să ține de dânsa, mai mult decât a celui ce ar fi născut

dintrînsa. D(u)mneavoastră, o, iubiți cititori, căriia blagorodie de să va afla neștine vrednic și iscusit, însăși acéeași faptă bună cu adevărat mai blagorodnică și mai vrednică întru sineși o va arăta și cu cât fapta cea bună iaste mai împărtășită vredniciei și iscusinței, cu atâta iaste mai lăudată și în toate părți vestită, căci bunătățile cinstindu-să să măresc, precum și necinstindu-să să micșorează. Drept aceea și smerenia noastră fiind râvnitoriu d(u)mnezeieștilor poronci ale stăpânului H(risto)s, carele ca un părinte de obște cu duioasă inimă pohtim mântuirea tuturor fiilor noștri pravoslavnicilor creștini și folosul sufletelor lor, ca o prea mare dobândă a noastră fără îndoire o socotim, care folos nu caută la niscareva lucruri vremelnice pământești și putrede, ci la céle veșnice și cerești și neputrede. Pentru că céle trupești sânt peritoare și în țărână să săvârșesc și mai puțină grijă să cade să avem pentru dânele, că bogățiile și desfătarea lumii nu iaste altcevași fără numai umbre, plăzmuiri, bunătăți mincinoase și răotăți adevărate, care nu aduc altă fără numai nenorociri și dureri și cea mai mare vrednicie și norocire a lumii iaste însoțită cu scârbe și cu suspinări, iară pentru céle netrupești precum iaste nemuritoriul suflet și pentru nevăzutele bunătăți ce sânt făgăduite noao să cade toată grija a o pune pentru acéstea. Că D(u)mnezeu ne-au zidit pre noi ca să ne bucurăm de Dânsul, iară carele nu va socoti cum că iaste făcut pentru D(u)mnezeu își piarde fericirea sa și să păgubește pre sine, ca cel ce-și închide ochii săi ca să nu vază lumina și să împiadecă și-și piarde calea și-și câștigă luiși periciune, pentru că fieștecare lucru iaste făcut de la D(u)mnezeu pentru oarecare săvârșit, precum iaste focul ca să încălzească, soarele ca să lumineze și altele așijderea. Că soarele de n-ar lumina ce ar fi? Așijderea și omul, care s-au făcut pentru D(u)mnezeu, de nu să va osteni ca să câștige acel mai adevărat săvârșit pentru care s-au zidit, adică pre D(u)mnezeu, în deșărt și fără nici un folos să ostenește. Pentru aceea și noi cu multă căldură și cu dragoste din tot sufletul, de când milostivul D(u)mnezeu dintru a sa mare milă necăutând la a noastră nevrednicie ne-a rădicat la treapta arhieriei, nu puțină grijă avem, nici am contenit dintru a noastră neputință a nu ne sili cu bună-lucrarea aceștii de obște trupești și sufletești folosințe a tipografiei și mai ales cugetând noi cu dorire totdeauna a lumina și a împodobi turma cea cuvântătoare ce ni s-au încredințat noao și văzând sfintele și d(u)mnezeieștile bisérici lipsite de multe féliuri de cărți trebuincioase, iară mai ales de această sfântă carte Penticostariul, care cuprinde întru sine slujbele bisericești din luminata zioa învierii Domnului nostru I(isu)s H(risto)s până la sfânta duminica a tuturor sfinților, uitând noi toate necazurile ce să întâmplează și nepuind la socoteală cheltuiala, ne-am silit de am dato în tipar nu pentru vreun câștig atâta de mult cât pentru folosul de obște, de care cu părintească dragoste pohtim pre toți cei ce vă veți sluji cu această sf(â)ntă carte, priimind-o cu umilință, să rugați pre Atotputernicul D(u)mnezeu și pentru spăsenia smereniei noastre ca și voi să câștigați bunătățile cerești, cărora să ne învrednicim cu toții prin daruri și iubirea de oameni a D(o)mnului nostru I(isus) H(ristos). Amin.

Diorositoriu slovelor fiind al tuturor greșiților greșitul Cosma ieromonah vlahul.

*

Cuvânt către Preosfințiții Mitropoliți

Carii cu alegerea Preasfântului Duh vor fi în urma noastră păstori și chivernisitori scaunului nostru acestuia al Moldaviei. Toate cele de folos și de spăsenie vă poftim.

Începutul înțelepciunii este frica lui Dumnezeu și a-l cunoaște pre Dânsul iaste rădăcina nemuririi. Care Dumnezeu iaste începutul și sfârșitul, după cum însuși zice: Eu sânt începutul și sfârșitul. Dintr-aceasta dar se cunoaște omul cel ce iaste desăvârșit, că pururea socoteala și cugetul lui îl are la săvârșitul aceluia de la carele și pentru care s-au zidit și s-au început. Și cu dreaptă socoteală, acolo, adică la Dumnezeu, ca la un semn cu dorire firește se uită. Și nu numai noi creștinii, care avem legea vieței, ce tocma și aceiași

păgâni, carii în toate zilele fac cele fără de lege, își aduc aminte de Dumnezeu și-L roagă pre Dânsul, căce și ei de la Dumnezeu au ființa lor și firește cugetă la săvârșitul lor, măcar că pentru rea credința lor departe lipsesc de la Dumnezeu. Dară încă ajunge nouă aceasta, să cunoaștem, precum am zis, cum că fireasca poftă trage pre om cătră Dumnezeu, ca către cel de apoi săvârșit al său. Drept aceea toți oamenii cei buni, carii au viețuit în lume cu curăție, cu postul, au ruga, cu milostenia și cu alte multe fapte bune, zicem că au fost și sânt de săvârșit, că au cunoscut pe Dumnezeu, că el iaste Binele cel desăvârșit și săvârșitul cel mai de pe urmă. Carii în tot chipul s-a nevoit, cu trezvie și cu dumnezeiască pohtă și dorire, printr-acele fapte bune, de au înmulțit talantul Domnului său, temându-se pururea de osânda celuia ce au ascuns talantul Stăpânului său. Și carele iaste talantul, fără numai cuvântul lui Dumnezeu? Și ce iaste neguțătoria lui, fără numai a purta neștine grije de mântuirea sa și de a acelor ce sânt într-o credință cu dânsul? Care talant sau cuvânt dumnezeiesc și apă vie se înțelege, carea stinge ațâțarea poftelor celor spurcate, sau pâinea vieței, pre carea mâncând-o sufletul leapădă stricăciunea morței. Se zice și Luminătoriu, care ne luminează pre noi, ca să nu ne poticnim în noaptea deșărtăciunilor și a trândăvirilor lumești. Sau Sabie, carea giunghie inima balaurului celui viclean. Sau Pavăză de Dumnezeu înfocată, cu carea ne apărăm de săgețile satanei cele cu foc aprinse. Sau Piatra de mult preț întărită, pre care stau neclătite duhovniceștele zidiri. Sau Cheie carea și după moarte deschide nouă Visteria dumnezeieștei fericiri. Cu aceste și cu altele asemenea de să și tâlmăcește cuvântul lui Dumnezeu, cum am zis mai sus. Dară încă mai cu cuviință de toate se arată când se numește Talant, căci dintr-acesta ne aduce aminte cum că darul ce am luat nu am luat numai pentru noi, ci și pentru alții care voesc a se spăsi. Care talant însăși se înțelege a fi dragostea și legătura unirei frăției creștinești. Așijdere de la talant ne mai învățăm că, măcar că însuși Dumnezeu lucrează toate și întru toate, iară și noi ca de la Dânsul fiind întăriți, ni se cade să lucrăm împreună cu a noastră spăsenie și ale fraților noștri spăsenie. Că precum Dumnezeu în ceriu are duhuri spre slujbă trimițându-se, așa și aicea pre pământ au așezat Luiși slujitori duhovnicești, căroră le-a împărțit talanți. Unuia cinci, altuia doi și altuia unu, zicând: Neguțătoriți până când voi veni, adică până la a doua venire a Lui cea înfricoșată. Iar numărul talanților nu este alta fără numai ca să știm că din cele ce sunt cu număr nu se cade noi să le ascundem, ci să le păzim deplini, că El are a ne lua sama și pentru dânșii, și pentru dobânda lor. Când? Până când voi veni, zice. Deci dară precum se vede puțină și scurtă vreme iaste întru care avem a negoțitori talantul dumnezeiescului dar. Că iarăși însuși zice: Priveghiați, că nu știți în ce ceas Domnul vostru va veni. Această poruncă înfricoșată auzind eu, smeritul, cunoscutu-mi-am neapărata datorie, mai nainte de a sosi sfârșitul nemerniciei mele, după darul ce mi s-a dat din mila lui Dumnezeu, ca să neguțătoresc duhovnicesca neguțătorie și să dau, de ar fi cu putință, o învățătură ca acesta Părintească și tuturor de mare folos, iară mai ales celor iubiți ai mei întru Hristos frați arhieriei ce vor fi de Dumnezeu rânduiți în urma noastră a fi păstori scaunului Sfintei Mitropoliei noastre, ca, dintr-o îndemnare a unei frățești sfătuirii și folositoare tocmire ca aceasta, să se înmulțască talantul și să se ațâțe pohta și dragostea în inimile celor grijitori și deștepți și temători de Dumnezeu. Iar de la cei leneși să se scuture și să se depărteze trândăvia și nepurtarea de grije. De vreme ce lenea și nepurtarea de grije altă nu solesc, fără numai osândă și muncă sufletului vecinică. Care-i neîngrijitoriu și leneș, de a pururea din silința și îndemnarea a celor deșteptați și temători de Dumnezeu, ca dintr-o trâmbiță carea îndeamnă pe oșteni la războiu, își deșteaptă sufletul lor din somnul cel greu al nepurtării de grije.

Deci al nostru cuvânt către folosul de obște acesta iaste. De vreme că aicea, întru aceasta lume, după cuvântul Sfântului Apostol, nimenea dintru noi nu avem cetate stătătoare, ci cea viitoare cercăm. Care cetate viitoare nu se înțelege altă, fără numai Ierusalimul cel de sus, pentru carea cetate, mulți dorind să o câștige, unii s-au făcut mucenici, alții pustnici, alții ș-au împărțit toată averea lor la săraci, iar alții au rădicat mănăstiri, au zidit biserici și au dat moșii și altele, pentru ca cei ce se vor hrăni întru acele

sfinte Locașuri să rămâie datori a-i pomeni pre dâșii și după moarte pururea, la cele din toată vremea rugăciuni ale lor și mai ales la Sfintele Liturghii. Căci că după moarte nimica alta nu folosește omului, fără numai milostenia și ruga, precum și Tovie adeverează, zicând: Fiiule, când voi muri îngroapă-mă și să nu-ți lipsască milostenia și ruga pentru mine. Așijdere și Sfântul Grigorie și marele Zlataust ne învață, zicând: Să purtăm grijă pentru cei repăosați și să le dăm lor cuvios ajutor, milostenii, pomeniri și prinoase. Pentru că acestea mare câștig de mântuire aduc sufletului. Iar vestitul Athanasie zice așa: Măcar și în văzduh de s-ar risipi acela ce s-au săvârșit întru creștinătate, iar nu părăsi de a aprinde untdelemn și lumânare la mormânturile lor, rugând pentru dâșul pre Hristos Dumnezeu, ca, de va fi mortul păcătos, să se iarte păcatele lui, iar de va fi drept să-i fie lui adăogire de plată. Iar cela ce aduce daruri pentru unii ca aceștia se face părtaș acei răsplătiri. Că cel ce unge pre altul cu unsoare mirositoare, întâi lui mirosește. Drept aceea și Sfinții Părinți, luând învățătură de la S(fin)ții Apostoli a dat această poruncă sântă pravoslavniciei bisericii noastre și au tocmit, cu rânduială, ca să se facă pomenire de obște tuturor pravoslavnicilor celor repăosați și deosibit celor ce au făcut sfinte mănăstiri și biserici, anume fieștecareleși întru așa pomenire. Precum și întru a noastră sfântă Mitropolie vedem că mulți au dat moșii, pentru ca să se pomenească fieștecarele pre numele lui. La al căreia Mitropolii păstorescul scaun învrednicindu-ne și noi din bogata mila lui Dumnezeu, după arhieresca datoria noastră, am cercat, cum pentru alte purtări de grije de afară, a toată cuvântătoarea turmă, care iaste de la Dumnezeu nouă încredințată. Așa și pentru folosul de obște al spăsenii sufletelor. Și ne-am nevoit nu numai la politicile cele pământeste, carele ca umbra și ca visul trec, ci și la cele neputrede și cerești, unde iaste moștenirea omenească. Socotind că nu iaste altă greutate și greșală mai mare și mai rea întunecare minței și a sufletului decât a nu avea neștine precepere și cunoștința adevărului, căci că aceea aduce toată pricina greșalei și face pre om a nu cunoaște ce iaste folosul în viață și după moarte. Căci după moarte adevărit iaste precum mai sus am zis, că altă nu folosește, fără numai milostenia și ruga. Deci ispitind cu amăruntul, întâi pentru fericii ctitori cari au zidit Sfânta Mitropolie Suceava și pentru ctitorii ce au dat acolo moșii, pentru nădejdea neîncetatei pomeniri, de sânt scriși la sântul jertvelnic și de să face lor vreo pomenire cândva, așijdere și pentru ctitorii Sfintei Mitropoliei noastre acestei din Iași, atât pentru luminații repăosați domni, cât și pentru preosfințiții arhieriei, carii s-au nevoit duhovnicește a păzi, a păstori de Dumnezeu păzită Țara aceasta. Și am aflat pustiit și de tot părăsit binele acesta al pomenirilor și, minune, că numele lor în rânduiala pomenirei n-am aflat scris, al celora ce după dreptate și neapărată datorie li se cădea pururea a fi pomeniți, de vreme ce daniile și miluirile lor până astăzi noi le stăpânim și din veniturile lor ne hrănim și ne chivirnisim. A căroră fericii ctitori danii și miluiri strigă asupra noastră pomenire.

Deci, de acest lucru necuvios și rea nepurtare de grije sau să zic vătămare de suflet cugetând noi, foarte ne-am îngrijat, știind că precum pentru alte greșale și neștiințe ale noastre și pentru aceasta vom avea întrebare și nu puțină dare de seamă. Drept aceea noi, ca să scăpăm de aceeași urgie a judecâței și de osânda de acolo și pentru ca să facem între voi o îndemnare dumnezeiască ca aceasta și de suflet folositoare, am pus și am așezat acest lucru bun, după porunca sfinților și de Dumnezeu purtătorilor părinți, și din dumnezeiasca râvnă m-am îndemnat de am scris aicea de rând, întâi pre toți fericii ctitori, pre prealuminații domni, pre preosfințiții mitropoliți, pre milostivii boiari, fieștecarele pre nume, carii au zidit și întărit cu moșii și cu alte faceri de bine, zic: Mitropolia din Suceava și Mitropolia din Iași. După aceea și pre prealuminații domni și preosfințiții arhieriei, carii ați fost mitropoliți și duhovnicești părinți acestei țări, carii mult s-au trudit pentru patria lor, ca să se pomenească la sfântul jertvelnic, după cum se vor afla mai gios scriși aicea, în acest Prothesis sau Sinodic sau, pre limba noastră, Pomeanic. Iar prealuminații întru Hristos repăosații și porurea pomeniții domni și ctitori, dimpreună cu preosfințiții ctitori arhieriei și cu dumnealor ctitorii boiarii și alți milostivi de bine făcători să se pomenească toți pre

numele lor, întâi la sântul jertvelnic pururea neconținut, după aceea o dată într-un an să se facă seara panahida cu parastas, preoții fiind îmbrăcați cu feloane și cu lumânări aprinse în mâinile lor. Și așa cântând canonul pentru cei repăosați, să pomenească pe rând, anume pre toți ctitorii și arhieriei, carii vor fi scriși mai jos într-acest Pomeanec. Iar a doua zi să slujască însuși Arhierieul carele va fi într-acea vreme și să-i pomenească pre toți, precum s-a zis mai sus, și din cât va fi puțință arhierieului să dea și milostenie la săraci, pentru sufletele ctitorilor, făcătorilor noștri de bine. Și pentru că arhieriei au multă purtare de grije asupra lor, ca să nu se uite una ca aceasta lăsăm să fie în sama eclisarhului carele va fi ca să aducă aminte de aceasta cu voia arhierieului său să poarte grije de acest lucru folositor, ca să nu se uite, nici să se greșască vreuna din cele ce am așezat mai sus și după porunca canoanelor bine am rânduit.

Drept aceea, cu frățască dragoste rugăm pre fieștecarele arhierie carii vor fi de Dumnezeu aleși a fi după noi purtători de grije scaunului Sfintei Mitropolii, să fie voi primit acest frățesc sfat și rânduială pentru folosul de obște, să vă nevoiți cu toată osârdia și purtarea de grije, ca mai ales să se întemeieze acest lucru de folos, iar să nu se strice, nici să se parăsască. Aducându-vă aminte de cuvântul Domnului, care zice: Precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor așijderea, și iarăși: Dați și vi se va da vouă, că la aceasta nu pentru vreun bine trecător vă pohtesc, ci mai ales pentru binele cel nespus și vecinic al Împărăției Ceriului vă îndemnăm, care bine noi toți să-l dobândim, întru Hristos Iisus Domnul nostru, a căruia iaste slava nesfârșită întru nesfârșii veci, AMIN.

Al frăției voastre întru Hristos frate și împreună celor sfinte slujitor,
Iacov Mitropolit Moldovei.

*

Predislovie

Cătră buni credincioșii părinți, cătră hrănitori, cătră ispravnici, cătră stăpâni și către toți ceialalți ce au nume părintesc preste copiii cei mici

Toată obicinuința vieții omenești stă spre hrană, o iubitorilor de H(risto)s. Creșterea pruncească atârână cine ce fel de copil iaste, aceiași și dacă se face mare, de este învățat, dintru copilărie întru învățatură cinstită și numai întru frica lui Dumnezeu (care este începerea înțelepciunii), să cade a nădăjdui că acela va fi (cu) bună creștere și dacă va fi mare, iară de-i trece creșterea sa fără de frică și învățatură, puțină nădejde că va fi mai bună cealaltă viață a lui. Și această ispitire adevărată întărește pre noi atât cât chipurile ei nu numai la fețe osebite este văzută, ci și la tot norodul. De trăiește cineva întru norod binecunoscut este, că întru acela îndreptare bună este copilul, iar de trăiește în norod cu multe sfăzi, urâciuni, pizme, viclesuguri și tâlhării și alte obiceiuri rele, nu te îndoi că va fi întru acela îndreptare bună copiilor. Din creșterea copiilor ca dintr-o rădăcină și bună și rea întru toată viața curge. Iară pricina acesteia este aceasta: că de vreme (ce) prin vătămarea păcatului strămoșesc plecați sântem din începutul vieții spre răutate, toată gândirea inimii omenești spre rău din tinerețile lui, zise scriptura. Deci, de nu va dobândi omul din copilărie hrană bună, nu-i va fi lui răul cu osteneală carele și s-au născut rău. Ci încă și mai vârtos răutatea cea din fire cu deprindere în toate zilele crește și din ceas mai mare putere ia. Dară ce să zicem, când încă se va apropia omul de răutățile cele de obște și a sa răutate cu chipul străin să va întări și fărădelegile cele neștiute de dânsul din vorbele cele rele ticălosul copil să va învăța? Că tare este cuvântul apostolic: „strică pe obiceiurile bune, vorbele cele rele” (I Corinteni, XV). Și asemenea Isus Sirah: „Cel ce se atinge de smoală se mânjește și cel ce se împărtășește mândrului asemenea lui va fi” (Cap. XIII). Cum dar vei nădăjdui de bine unde nu este hrană buna copiilor? Iară de hrană ca aceea în țara aceasta, cine nu vede câtă lipsă este? Care văzând noi lipsiți copiii de hrana ce li se cădea, bolind cu

inima de nenorocirea învățării lor, am dat în tipar această cărțuie, începând de la azbuchi, cu toată orânduiala, precum se vede, ca să poată după buchi ceti și cu sloguri întru întărirea cetirii sale, și după aceste rugăciuni de seară și de dimineață, și rânduiala pentru masă și după masă; așisderea cele 10 porunci și 7 taine creștinești, 7 daruri ale Duhului Sfânt și altele. Și învățatură pentru credința catholicească și ce este credința catholicească. Care aceste toate învățându-le copiii de mici să poată cunoaște ce este frica lui Dumnezeu, căci de această hrană bună a copiilor întreabă și răspunde David: „întru ce-și va îndrepta cel tânăr calea sa, când va păzi cuvintele Sale?” (Psalmul 118). Cade-se dar vouă, blagocestivilor creștini și cei ce aveți nume părintesc peste copiii cei mici, să aveți purtare de grijă pentru învățatura copiilor voștri, ca să nu se lipsească de hrana cea sufletească, cu povățuirea cea bună, care și sânteți datori să-i învățați pe dânșii grăindu-le în casă șazănd și pre cale mergând și culcându-vă și sculându-vă și, mai ales, totdeauna să-i întrebați pre dânșii de știu de rost poruncile dintru această cărțuie și de citesc molitvele de seară spre somn așjderea și de dimineață și, de veți vedea că nu păzesc ceale orânduite lor, îi muștrați pre dânșii părinteaște. Că, de nu veți face așa după cum vă învățăm noi, vă veți socoti ca niște ucigași feciorilor voștri, iară urmând poruncii și învățării noastre, veți avea nădeajde a vă bucura și a vă veseli de fiii voștri ca de niște înțelepțiți de Dumnezău și ei vor pomeni pre voi. Domnul să vă blagolovească pre voi și blagoslove nia Sa să se adaogă spre voi și spre feciorii voștri. Amin.

*

Învățătura

Pentru ca să-și dea fieștecare om feciorii lui la carte

Nu să poate să fie mai fericit omul, când pune tot gândul și purtarea lui de grijă, în ce chip și cu ce mijloace va putea să vază copiii lui rânduși spre pricopseala învățării, după cum vedem nu numai în Sfânta Scriptură, ci și la toate istoriile fericind pe Părinții aceia cari pun silința lor cu neadormiți ochi pentru învățatura copiilor lor. De vreme că învățatura cea de Dumnezeu insuflată este lumina trupului și cunoștința credinții cei dumnezeiești, o înălțare a firii omenești, este o dogmă a Preaînălțatului și Cerescului Împărat și o pază a tuturor poruncilor Sfinției Sale. Și această învățatură au făcut pre filosofi de au cunoscut toate firile, nu numai cele pământești, ci și cele cerești. Această învățatură este o icoană și o închipuire dumnezeiască și o cârmă ce ocârmuiește pre sufletul ce să află întru acest vas pământesc. Această învățatură sânt strunele minții, care strune lovindu-să cu credință și cu frica lui Dumnezeu, slobod versurile bunătăților și ajung îndulcirile lor până la scaunul cel Dumnezeiesc. Această învățatură dar văzându-o noi că este adormită întru întunericul lenevirii, ni s-au rănit inima de foametea aceasta, ce să află înrădăcinată în sufletele a unora din părinții care își cresc copiii lor fără învățatură. Deci fieștecare om ce este învățat să cheamă om cuvântătoriu, iară cel neînvățat este asemenea dobitoacelor. Și de voiți să vă fie feciorii voștri asemenea dobitoacelor, este mare greșală și orbire, căci că să lipsesc de învățatura cu care fără de aceea cu greu este a cunoaște pre Dumnezeu, numai atâta îl cunosc precum îl cunosc și dobitoacele nesimțitoare. Și adevărat și încredințat lucru este că învățatura este asemenea cu florile cele mirositoare, care cu mirosul învățării tămăduiaște toate ranele cele trupești, iară cel neînvățat este asemenea copaciului celui uscat și pre cum soarele încălzește și crește toate cele ce odrăslește pământul, așa și învățatura dă priceapere omului spre toată cunoștința, și iarăși în ce chip depărtându-se soarele de crugul zilii să face întunec, așa și învățatura fiind depărtată de ticălosul acela om să află la întunerecul necunoștinței și mai în scurt este orb, măcar de i să și pare că vede, căci că ochii celui neînvățat și nepedepsit sânt orbi și mai mult ai sufletului, că sufletul și mintea sânt care văd, și când mintea nu pricepe care sânt de treabă oarbă este de tot. Vedeți dar părinților carii vă lăsați copiii voștri nepedepsiți, câtă

stricăciune și nepricopseală pricinuiaște feciorilor voștri lipsa învățaturii. Pentru care iată dară că vă îndemnăm ca să vă deșteptați inimile voastre la bunătățile cele sufletești, carii curg din sfânta învățatură, și să vă dați copiii fieștecare părinte la învățatură, ca niște desăvârșiți părinți și purtători de grijă de cele de folos feciorilor voștri. Și urmând poruncii și învățaturii noastre, veți avea nădejde a vă bucura și a vă veseli de fiii voștri, ca de niște înțelepți de Dumnezeu, și ei vor pomeni pre voi.

Domnul să vă blagoslovească pre voi și blagoslovenia sa să se adaogă spre voi și spre feciorii voștri.